

Sygn. akt I ACa 1189/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 marca 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Ewa Tkocz
Sędziowie :	SA Piotr Wójtowicz SO del. Leszek Mazur (spr.)
Protokolant :	Anna Wieczorek

po rozpoznaniu w dniu 7 marca 2014 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa R. O.

przeciwko Skarbowi Państwa-Dyrektorowi Aresztu Śledczego w (...)

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 31 sierpnia 2013 r., sygn. akt II C 499/11

1) oddala apelację;

2) zasądza od powoda na rzecz Skarbu Państwa-Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa 120 (sto dwadzieścia) złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego;

3) przyznaje od Skarbu Państwa (Sądu Okręgowego w Katowicach) na rzecz radcy prawnego M. M. 147,60 (sto czterdzieści siedem i 60/100) złotych w tym 27,60 (dwadzieścia siedem i 60/100) złotych podatku od towarów i usług, tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.

Sygn. akt I ACa 1189/13

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 31.08.2013 r. sygn. akt II C 499/11 k.262 Sąd Okręgowy w Katowicach oddalił powództwo R. O. przeciwko Skarbowi Państwa - Dyrektorowi Aresztu Śledczego w (...) o zapłatę 76 000 zł tytułem

zadośćuczynienia za krzywdy, cierpienia fizyczne i psychiczne związane z pobytem powoda w Areszcie Śledczym w (...) od dnia 19.04.2006 r. do dnia 28.02.2008 r.

Sąd I instancji ustalił następujący stan faktyczny.

Powód przebywał w Areszcie Śledczym w (...) w okresie od 19.04.2006 r. do dnia 28.02.2007 r. W okresie od dnia 19.04.2006 r. do dnia 21.04.2006 r. przebywał w celi o pow. 15,01 m²; od dnia 21.04.2006 r. do 28.04.2006 r. przebywał w celi nr 56 o pow. 55,7 m²; od dnia 28.04.2006 r. do dnia 3.05.2006 r. przebywał w celi nr 24 o pow. 24,94 m²; od dnia 13.05.2006 r. do dnia 28.02.2007 r. przebywał w celi nr 5 o pow. 15,47 m². Powód miał zapewnione własne oraz sprzęt kwaterunkowy zgodny z przepisami prawa. Kącik sanitarny w celach odgrodzony był od reszty celi murowanymi i płytą paździeżową. W okresie pobytu powoda w tym areszcie występowało przeludnienie o czym, zgodnie z obowiązującymi wówczas przepisami, informowany był sędzia penitencjarny. W trakcie pobytu w Areszcie Śledczym w (...) powód nie zgłaszał dyrekcji ani też wychowawcom żadnych skarg co do warunków pobytu (dowód: wykaz pomieszczeń w Areszcie Śledczym w (...) k. 42-43, informacje o przeludnieniu k.45-58). Sąd Okręgowy nie uwzględnił wniosków dowodowych powoda odnośnie dowodu dopuszczenia opinii biegłego psychiatry z uwagi na fakt, że powód nie stawiając się na badanie uniemożliwił przeprowadzenie tego dowodu, gdy idzie natomiast o pozostałe wnioski dowodowe dotyczące opinii biegłych tj. dowodu z opinii biegłego neurologa, okulisty, ortopedy, chirurga i urologa, wnioski te nie zasługiwały na uwzględnienie, albowiem powód słuchany w charakterze strony jednoznacznie wskazał iż kwoty dochodzonej pozwem domaga się tytułem zadośćuczynienia w związku z naruszeniem jego dóbr w następstwie złych warunków panujących w celach oraz w związku z pogorszeniem się stanu zdrowia psychicznego powoda. Tym samym skoro powód zarówno w pozwie jak i słuchany w charakterze strony w ogóle nie podnosił okoliczności jakoby miał być nieprawidłowo leczony pod względem chirurgicznym, neurologicznym okulistycznym i urologicznym przeprowadzenie dowodów z opinii tych specjalistów nie miało żadnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy Ponadto powód te wnioski dowodowe cofnął na rozprawie 25.10.2012 r. Odnośnie zeznań powoda co do warunków panujących w celach to Sąd Okręgowy dał im wiarę, ocenił, że nie miało to jednak znaczenia w świetle podniesionego przez pozwanego zarzutu przedawnienia i ocenił, że z zeznań powoda nie wynika, aby był on przez funkcjonariuszy poniżany, bądź dyskryminowany. Sąd Okręgowy nie dał wiary zeznaniom powoda, co do że w związku z warunkami panującymi w celi doszło do pogorszenia jego zdrowia psychicznego, oceniając te zeznania jako gołosłowne i nie udowodnione.

Apelację k.284-289 od tego wyroku złożył powód zarzucając Sądowi I instancji:

1. naruszenie prawa materialnego przez błędną jego wykładnię i niewłaściwe zastosowanie:

- tj. art. 442¹ k.c. poprzez uznanie, iż roszczenie powoda uległo przedawnieniu, gdy w niniejszym postępowaniu Sąd I instancji zaniechał ustalenia chwili kiedy wystąpiła świadomość skutków naruszenie dóbr osobistych pozwanego, w szczególności poprzez oddalenie wniosku o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego psychiatry;
- tj. art. 5 k.s.h. przez przyjęcie, że pozwany nie mógł skutecznie w niniejszej sprawie podnieść zarzut przedawnienia, w sytuacji gdy było to sprzeczne z zasadami współżycia społecznego.

2. Naruszenie przepisów postępowania, mogących mieć wpływ na wynik sprawy:

- tj. art. 6 k.c. w zw. z art. 24 k.c. w poprzez nałożenie na powoda obowiązku wykazania okoliczności naruszenia jego praw, w sytuacji gdy zgodnie z doktryny i aktualnym orzecnictwem obowiązek wykazania okoliczności przeciwnych spoczywał na pozwanym;
- tj. art. 233 k.p.c. poprzez oddalenie wniosku o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego psychiatry na okoliczność ustalenia czy aktualny stan zdrowia psychicznego powoda pozostaje w związku przyczynowym z warunkami w jakich powód odbywał karę pozbawienia wolności lub był tymczasowo aresztowany w trakcie pobytu w Areszcie

Śledczym w (...) na skutek niestawiennictwa powoda na wyznaczoną wizytę, mimo braku ustalenia przyczyn takiego niestawiennictwa.

Wskazując na te zarzuty skarżący wniósł o:

1. zmianę wyroku Sądu I instancji w całości i zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kwoty 76.000,00 zł wraz z odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty, a z ostrożności procesowej o uchylenie wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania;
2. zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego za obie instancje, wg norm przepisanych;
3. przyznanie kosztów pomocy prawnej udzielonej powodowi na rzecz radcy prawnego M. M. (adres Kancelarii w nagłówku), które nie zostały opłacone ani w całości, ani w części, w wysokości wedle norm przepisanych powiększonych o podatek od towarów i usług.

Z ostrożności procesowej skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Katowicach do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja jest niezasadna.

Sąd Apelacyjny podziela ustalenia Sądu I instancji oraz ich ocenę dokonaną przez ten Sąd.

I. Nietrafny jest zarzut sformułowany w pkt. 1 ust. 1 apelacji, tj. naruszenia art. 442¹ k.c. poprzez uznanie, iż roszczenie powoda uległo przedawnieniu, w sytuacji gdy Sąd I instancji zaniechał ustalenia chwili kiedy wystąpiła świadomość skutków naruszenie dóbr osobistych pozwanego, w szczególności poprzez oddalenie wniosku o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego psychiatry, oraz zarzut sformułowany w pkt. 2 ust. 2 apelacji, tj. naruszenia art. 233 k.p.c. poprzez oddalenie wniosku o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego psychiatry na okoliczność ustalenia czy aktualny stan zdrowia psychicznego powoda pozostaje w związku przyczynowym z warunkami w jakich powód odbywał karę pozbawienia wolności lub był tymczasowo aresztowany w trakcie pobytu w Areszcie Śledczym w (...) na skutek niestawiennictwa powoda na wyznaczoną wizytę, mimo braku ustalenia przyczyn takiego niestawiennictwa.

II. Kwestia stanu zdrowia psychicznego powoda pojawiła się w niniejszej sprawie w 2 aspektach: po pierwsze jako element naruszenia dóbr osobistych powoda spowodowanego warunkami pobytu w Areszcie Śledczym w (...), a po drugie jako element jego świadomości warunkujący ocenę kiedy wystąpiła świadomość skutków naruszenie jego dóbr osobistych, pozwalający w konsekwencji na ewentualne skuteczne zwalczenie podniesionego przez stronę pozwaną zarzutu przedawnienia (por. następujący fragment zeznań powoda na rozprawie dnia 25.10.2012 r. k.177: „...wskutek takich warunków jakie panowały w A.SL. w (...) mój stan pogorszeniu. Ja od razu tego nie odczuwałem chociaż czułem się źle w 2010 roku zacząłem się leczyć u psychiatry...”; por następujący fragment pisma procesowego powoda k.105: „...Zdarza się, że szkoda w dobrach osobistych takich jak zdrowie (fizyczne czy w szczególności psychiczne) kształtuje się w dłuższym, nawet wieloletnim okresie czasu...”). Dla oceny tego zagadnienia Sąd Okręgowy podjął następujące czynności: przesłuchał powoda, pozyskał dokumentację lekarską dotyczącą leczenia psychiatrycznego powoda oraz dopuścił dowód z opinii biegłego lekarza psychiatry (por. protokół rozprawy k.175-177, dokumentacja lekarska k.207-216, postanowienie k.177 i k.194). Wprawdzie teza dowodowa postanowienia o dopuszczeniu dowodu z opinii biegłego lekarza psychiatry zdaje się wiązać bardziej z pierwszym aspektem, ale stanowi też punkt wyjścia dla oceny aspektu drugiego, tzn. związku między stanem zdrowia psychicznego powoda po opuszczeniu Aresztu Śledczego w (...) a uświadomieniem sobie skutków naruszenie jego dóbr osobistych. Zasadnicze znaczenie miał dowód z opinii biegłego, który ostatecznie nie został przeprowadzony, ale nie na skutek bezpodstawnego oddalenia wniosku dowodowego a limine, czy prostego zaniechania, lecz na skutek niemożności jego przeprowadzenia. Po dopuszczeniu tego dowodu i czynnościach przygotowawczych do jego przeprowadzenia akta zostały przekazane biegłej w lutym

2013 r., która uzgodniła termin badań na 19.03.2013 r. w (...) Zakładów Opieki Zdrowotnej w G. ul. (...). Po dwóch ponagleniach biegła poinformowała, że powód nie stawił się na badania w wyznaczonym terminie, nieskuteczne okazały się próby kontaktu telefonicznego, wobec czego biegła wyznaczyła kolejny termin badania na 11.07.2013 r., lecz pomimo pisemnego wezwania powód na to badanie po raz kolejny nie stawił się (por. pismo o przekazaniu akt z 31.01.2013 r. k.228, ponaglenia k.230, k.232, notatki urzędowe z 9.07.2013 r. i 11.07.2013 r. k.235, pismo biegłej z 16.07.2013 r., k.238). W takiej sytuacji Sąd Okręgowy zażądał zwrotu akt i wyznaczył rozprawę, na której zmienił postanowienie dowodowe o dopuszczeniu dowodu z opinii biegłego psychiatry w ten sposób, że wniosek oddalił, uznając, że niestawiennictwo powoda prawidłowo wezwanego do biegłego uniemożliwia przeprowadzenie tego dowodu. Pełnomocnik powoda decyzji tej nie zakwestionował, nie złożył również zastrzeżenia w trybie art. 162 k.p.c., ograniczając się do lakonicznego podtrzymania żądania pozwu (por. protokół rozprawy k.259).

III. Sąd Apelacyjny nie podziela zarzutu skarżącego, że oddalenie wniosku dowodowego nastąpiło z naruszeniem art. 233 k.p.c. ze względu na brak ustalenia przyczyn takiego niestawiennictwa. W kontradiktoryjnym modelu postępowania cywilnego działanie sądu z urzędu jest ograniczone, zwłaszcza w przypadku gdy strona jest zastępowana przez profesjonalnego pełnomocnika. Powyżej w pkt. II wskazano szereg czynności Sądu Okręgowego dotyczących przeprowadzenia dowodu z opinii biegłej psychiatry. Miały one charakter złożony ze względu na pobyt powoda w kolejnych jednostkach penitencjarnych i trwały od października 2012 r. do końca sierpnia 2013 r. Przeprowadzenie dowodu okazało się niemożliwe, co, obecny na ostatniej rozprawie, pełnomocnik powoda przyjął do wiadomości i zaaprobował, nie składając żadnych zastrzeżeń ani wniosków. Bezpodstawne jest przypisywanie Sądowi Okręgowemu odpowiedzialności za nieustalenie przyczyn niestawiennictwa na badania wyznaczone przez biegłą, gdyż, zdaniem Sądu Apelacyjnego, było to obowiązkiem pełnomocnika. Jego zadaniem jest bowiem utrzymywanie kontaktu z mocodawcą, co zresztą w toku procesu czynił, dając z ten sposób podstawę do przypuszczeń, że tak jest w istocie (por. pismo pełnomocnika powoda z 25.09.2012 r. informujące o opuszczeniu Zakładu Karnego k.170). Pełnomocnik powoda nie poinformował Sądu Okręgowego o ewentualnym zerwaniu kontaktu ze swoim mocodawcą lub napotykanym utrudnieniach w kontaktach, nie zgłosił też żadnych wątpliwości co do możliwych przyczyn niestawiennictwa swojego mocodawcy na badania, ani propozycji dotyczących ich ustalenia. Również, podnosząc ten zarzut w apelacji, skarżący ograniczył się do jego przytoczenia, bez żadnego rozwinięcia czy uzasadnienia (por. uzasadnienie apelacji k.287).

IV. Konsekwencją powyższego stanu rzeczy jest niewykazanie przez powoda, by świadomość naruszenia jego dóbr osobistych pojawiła się u niego w innej dacie niż w dacie zaistnienia zdarzenia szkodzącego, czyli pobytu w Areszcie Śledczym w (...), który opuścił 28.02.2007 r. (por. przekonującą argumentację strony pozwanej k.89-90). Najpóźniej w tej dacie powód dowiedział się o swojej szkodzie oraz osobie zobowiązanej do jej naprawienia, z czym należy wiązać rozpoczęcie biegu 3-letniego terminu przedawniania zgodnie z art. 442¹ § 3 k.c. Termin ten upłynął 28.02.2010 r., natomiast pozew został złożony 18.10.2011 r., tzn. ok. 1,5 roku po upływie terminu przedawnienia, co uzasadniało uwzględnienie zarzutu przedawnienia.

V. Nietrafny jest zarzut sformułowany w pkt. 1 ust. 2 apelacji, tj. dotyczący nadużycia prawa podmiotowego przez pozwanego na skutek zgłoszenia przez niego zarzutu przedawnienia. Sam zarzut sformułowany w apelacji k.285 jest nieprecyzyjny, gdyż powołuje art. 5 k.s.h., a nie art. 5 k.c. i błędnie używa przeczenia, skoro zarzuca Sądowi Okręgowemu błędne przyjęcie, że pozwany mógł skutecznie zgłosić zarzut przedawnienia, a nie działanie przeciwne. Na marginesie należy zauważyć, że nieprecyzyjny jest także zarzut sformułowany wcześniej, w pkt. 1 ust. 1 k.285, mówiący o naruszeniu dóbr osobistych pozwanego, gdy faktycznie chodzi o powoda. Pomijając już jednak sam brak precyzji, to zarzut ten nie zasługuje na uwzględnienie z powodów merytorycznych. Skarżący nie przedstawił przekonujących racji, mogących przemawiać za oceną, że w okolicznościach niniejszej sprawy zgłoszenie przez stronę pozwaną zarzutu przedawnienia było nadużyciem prawa. Fakt osadzenia skarżącego w różnych zakładach karnych i aresztach śledczych niewątpliwie ograniczał możliwość dochodzenia roszczeń, ale tego nie wykluczał. Jak wykazuje praktyka innych spraw tego rodzaju roszczenia o ochronę dóbr osobistych naruszonych na skutek warunków odbywania kary są zgłaszane i dochodzone także przez osadzonych w trakcie odbywania kary lub pobytu w areszcie śledczym. Skarżący nie wykazał też, by po zakończeniu pobytu w Areszcie Śledczym w (...).02.2007 r. aż do wniesienia

pozwu 18.10.2011 r. stale był pozbawiony wolności, albo też pozbawiony był np. przepustek. Powoływana przez skarżącego niejasność co do stanu prawnego odnośnie przedmiotowego roszczenia sugeruje nie tyle, że skarżący był pozbawiony wiedzy na ten temat, ale raczej, że określoną wiedzę na ten temat posiadał, tyle, że budziła ona jego wątpliwości. Termin przedawnienia dla dochodzonego roszczenia nie jest krótki, gdyż wynosi 3 lata, czas opóźnienia wyniósł 1 rok i 8 miesięcy, żadne działanie strony pozwanej nie utrudniło skarżącemu dochodzenia roszczenia. Sąd Apelacyjny podziela ocenę strony pozwanej wskazującą na wyjątkowość zastosowania art. 5 k.c. jako obrony przed zarzutem przedawnienia i podnoszącej, że warunki do takiego szczególnego zastosowania w sprawie niniejszej nie zaistniały (por. uchwała SN(7) z 20.06.2013 r. III CZP 2/13, OSNC 2/2014, poz. 10, oraz pismo strony pozwanej k.164 z przytoczoną tam argumentacją).

VI. Sąd Okręgowy dokonywał ustaleń i oceny także innych okoliczności sprawy, jak się wydaje, z ostrożności procesowej, oraz ze względu na pewną chronologię czynności narzuconą przez strony procesu. Skuteczne zgłoszenie zarzutu przedawnienia, oraz brak skutecznego zakwestionowania tego zarzutu w procesie apelacyjnym, czyni zbędnym odnoszenie się do pozostałych zarzutów (chodzi o zarzut sformułowany w pkt. 2 ust. 1 apelacji dotyczący naruszenia art. 6 k.c. w zw. z art. 24 k.c.).

VII. Rozstrzygnięcie o kosztach wynika z art. 98 k.p.c. oraz § 10 ust. 1 pkt. 25 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28.09.2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. 2002/163, poz. 1024 ze zm.).

Mając na względzie wskazane argumenty Sąd odwoławczy na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację.